

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Univerzita Karlova

Ústav translatologie

Oponentský posudek habilitační práce

Mgr. Soňa Hodáková, PhD.,

**Reflexia empirických výskumov kognitívnych zručností
a osobnostných charakteristik v akademickej príprave budúcich tlmočníkov**
(Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta,
Prekladatelstvo a tlmočníctvo, Katedra translatológie, Nitra 2022)

V předkládané habilitační práci Mgr. Soňa Hodáková, PhD. prokazuje hlubokou znalost problematiky a svoji jasnou představu, jak prezentovat závěry psychologicky orientovaných výzkumů zaměřených na vybrané kognitivní charakteristiky a osobnostní rysy v oblasti konferenčního tlumočení, a jak se zaměřit na jejich kontinuálně probíhající reflexi nejen v zahraničních a domácích vědeckých akademických a dalších odborných publikacích, ale i v diplomových (disertačních) pracích studentů oborů překladatelství a tlumočnictví na univerzitách na Slovensku, se zvláštním zřetelem na jejich přímé využití v akademické přípravě budoucích tlumočníků.

Interdisciplinárni přístup je hlavním cílem a výstupem této habilitační práce: chce nabídnout dosud chybějící komplexní pohled na možnosti rozvoje kognitivních a osobnostních charakteristik budoucích tlumočníků v průběhu celé jejich vysokoškolské translatologické přípravy. Interpretace existujících badatelských aktivit a jejich propojení s výsledky a zjištěními z vlastních výzkumů, jakož i prezentace relevantních slovenských a zahraničních vědeckých studií zejména z oblasti psychologie a teorie tlumočení představuje jakousi červenou nit, která jasné prostupuje celou habilitační prací a určuje obsah jednotlivých kapitol a etap výzkumu samotné habilitantky, jakož i konkrétně formulovaná doporučení pro nácvik tlumočnických dovedností a zvládání kognitivní zátěže spojené s přípravou budoucích konferenčních tlumočníků.

Habilitační práce je poměrně rozsáhlá, má 161 stránek textu (+ 16 stránek příloh: s. 162-178). Počet uvedených a relevantně využitých zdrojů, jež mají vztah ke zkoumané problematice, představuje 169 položek, což svědčí o hlubokém vzhledu a erudovaném přístupu autorky k zpracovávanému tématu. Mgr. Soňa Hodáková, PhD. se tématu kognitivních procesů a osobnostních aspektů v procesu tlumočení venuje z různých úhlů pohledu již řadu let, o čemž svědčí i velký počet vlastních publikací uvedený v seznamu použité literatury. Habilitační práce je tedy zralou syntézou jejích předchozích empirických výzkumů s řadou zcela nově usouvztažněných názorů, inovativních úrovní pohledu, závěrů a doporučení.

Autorka si vytyčila ambiciózní cíl – vědecky zdůvodnit opodstatněnost zařazení konkrétních prvků do výuky na základě závěrů z empirického výzkumu. V souvislosti s tím představuje ve své práci nejenom poznatky z psychologicky orientovaného výzkumu vybraných kognitivních a osobnostních charakteristik tlumočníků v procesu konferenčního tlumočení, jejich odraz ve

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Univerzita Karlova

Ústav translatologie

vědeckých publikacích, ale také v závěrečných pracích studentů oboru překladatelství a tlumočnictví, jak zmiňuji již výše.

Habilitační práce má celkem 6 kapitol (kromě Úvodu a Závěru) a řadu podkapitol a oddílů. Autorka postupuje velmi systematicky, logicky a konzistentně. Každá kapitola začíná uvedením do problematiky, jsou probrány základní a zásadní jevy a paradigmata s daným tématem spojená, konkrétní, zejména vlastní empirické projekty a výzkumy a následně doporučení pro výuku tlumočení. Publikace je určena odbornému publiku, které má dostatečný vědomostní základ v oboru i v používané terminologii.

V první kapitole (*Empirický výskum tlumočenia: od učitelov k „outsiderom“ a „praktisearcherom“ a spät*) habilitantka velmi stručně, avšak výstižně naznačuje vývoj a tendence v oblasti výzkumu tlumočení v uplynulých desetiletích, s vědomím toho, že čtenář je v této oblasti poučený a znalý této tematiky. Vytváří si tak odrazový můstek k následujícím kapitolám, jež se věnují výstupům z výzkumů zaměřených na kognitivní dovednosti a osobnostní a povahové vlastnosti v kontextu profesionálního tlumočení i výuky tlumočení.

Druhá kapitola (s. 23-50): *Význam kognitívnych zručností v príprave budúcich tlmočníkov* podává komplexní přehled o výsledcích výzkumu zaměřených na vliv kognitivních dovedností na tlumočnický výkon. Autorka se soustřeďuje na úlohu obecných i specifických kognitivních procesů a dovedností a zohledňuje zejména možnosti využití těchto výzkumných zjištění při přípravě budoucích tlmočníků. Zamýšlí se především nad tím, které kognitivní procesy se postupně díky praktického nácviku tlumočení ve výuce stanou automatizovanými. Kapitola končí – stejně jako všechny následující – konkrétními doporučeními pro výuku tlumočení.

Třetí kapitola se věnuje kognitivním stylům (*Od kognitívnych zručností k osobnosti: kognitívny štýl*, s. 52-59) a autorka tuto problematiku opět vhodně usouvzažňuje s výukou studentů oboru tlumočnictví.

Čtvrtá kapitola (s. 60-92): *Význam osobnostních charakteristik v príprave budúcich tlmočníkov* se zaměřuje na vybrané a klasicky definované osobnostní vlastnosti (osa: introvert – extrovert; stabilita - labilita), jakož i na motivaci a specifické schopnosti jednotlivce, jež ovlivňují proces tlumočení. V závěru kapitoly autorka navrhuje vlastní model využití kognitivních a osobnostních aspektů v procesu přípravy budoucích tlmočníků (s. 92).

Pátá kapitola (s. 93-116): *Mentálne zdravie a zvládanie záťaže v príprave budúcich tlmočníkov* reaguje na výsledky celé řady zahraničních i vlastních výzkumů, týkajících se zátěžových a stresotvorných situací, jež dopadají na tlumočníky v procesu tlumočení. V této souvislosti autorka zdůrazňuje, že vysokoškolská příprava budoucích tlmočníků by měla směřovat ke komplexnímu rozvoji osobnosti, měla by naučit studenty zvládat náročné zátěžové situace, udržovat si duševní zdraví a psychickou pohodu. Připomíná zde i aktuální nedávnou a zcela novou zátěžovou situaci jak pro studenty oboru tlumočnictví, tak i pro jejich vyučující, tj. přechod na distanční výuku v souvislosti s pandemii covid-19 v roce 2020.

Ústav translatologie

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Hybernská 3, 110 00 Praha 1

IČ: 00216208

DIČ: CZ00216208

Telefon sekretariát: (+420) 221 619 512

Mobil: (+420) 603 506 991

Ivana.cenkova@ff.cuni.cz

<http://utrl.ff.cuni.cz>

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav translatologie

Šestá kapitola (s. 117-136): *Výskum v príprave budúcich tlumočníkov: veda v službách remesla?* do jisté míry uzavírá celou práci a reaguje zároveň na úvodní kapitolu věnovanou směřování empirického výzkumu v oblasti tlumočení. Autorka se snaží odpovědět na otázku, zda v podmínkách vysokoškolské přípravy budoucích překladatelů a tlumočníků na Slovensku existuje tradice vypracovávání závěrečných prací o problematice tlumočení, a zda a jakou přidanou hodnotu může mít diplomová práce pro studenty, kteří se připravují na vstup na trh práce a na profesionální kariéru konferenčního tlumočníka, a jakou roli zde hraje pedagogické působení, badatelské zaměření i samotná osobnost vyučujícího jak praktických tlumočnických seminářů a cvičení, tak i teoretických základů a metod výzkumu v tlumočení. Mgr. Soňa Hodáková, PhD. pracuje s korpusem 13 dizertačních a 232 diplomových prací odevzdávaných v letech 2011 - 2021 na sedmi slovenských vysokých školách a zajímá ji, jaká tlumočnická téma jsou v závěrečných pracích především zpracovávána a zda jsou tyto závěrečné tlumočnické orientované práce stabilní součástí tematické nabídky filologických studijních oborů připravujících překladatele a tlumočníky na Slovensku. Počet a šíře témat tlumočnických diplomových prací jsou vskutku obdivuhodné.

Již v úvodu svého posudku jsem zmiňovala, že tato habilitační práce je určena odbornému publiku, které má dostatečné znalosti o hlavních směrech tlumočnického výzkumu, jakož i o dalších otázkách z oblasti teorie a praxe tlumočení a styčných vědních oborů. Domnívám se, že někdy autorka tyto očekávané zkušenosti a znalosti možná poněkud přeceňuje, zejména když při prezentaci výsledků svých výzkumů používá metody statistické analýzy, jež následně shrnuje v tabulkách – bez dalšího textového komentáře či vysvětlení uvedených zde čísel (například na s. 77 - tabulka 3 – korelační vztahy mezi aspekty motivace a tlumočnickým výkonem ve skupině lepších a slabších tlumočníků; nebo na s. 79 – tabulka č. 4 – Vztahy mezi simultánním a konsekutivním tlumočením a motivačními charakteristikami).

K diskusi při obhajobě práce navrhoji, zda by autorka tuto statistickou analýzu případně mohla podrobněji okomentovat.

Zajímal by mne rovněž názor habilitantky na psaní závěrečných prací v cizím jazyce (z tabulkového seznamu obhájených diplomových prací v letech 2011-2021 vyplývá, že značné množství – alespoň dle názvu – není psáno ve slovenštině). Stejně tak bych ocenila, pokud by se mohla habilitantka vyjádřit k diplomovým pracím věnovaným otázkám didaktiky tlumočení v různých etapách vzdělávacího procesu a eventuálně také k zařazení předmětu *Úvod do metodologie translatologického výzkumu* mezi povinné předměty.

Po formální, jazykové a grafické stránce je předkládaná habilitační práce precizně sepsaná (až na skutečně několik drobných překlepů – např. s. 70, s. 89, s. 139).

Práci hodnotím jako komplexní, přínosnou a inspirativní. Habilitantka prokázala široký přehled a seriózní orientaci v předmětu svého výzkumu.

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Univerzita Karlova

Ústav translatologie

Na základě rozboru předložené habilitační práce, její odborné úrovně, původnosti a ukotvení v rámci kognitivně orientovaných tlumočnických výzkumů konstatuji, že habilitační práce Mgr. Soni Hodákové, PhD. splňuje všechny požadavky kladené na tento typ prací.

Doporučuji v habilitačním řízení Mgr. Soni Hodákové, PhD. pokračovat a po úspěšné obhajobě kladně projednat návrh na udělení vědecko-pedagogického titulu docentky pro obor Překladatelství a tlumočnictví.

Praha 02. 04. 2022

Prof. PhDr. Ivana Čenková, CSc.

Ústav translatologie

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy